

TheMarker

Women

מגזין הנשים של ישראל

ספטמבר 2018

#MeToo

מה קרה
לישראליות
שחשפו את סיפורן
האישי והגברים
שמתוודים על
ספת הפסיכולוג
על עברם
המטריד

```
display: by this font (glyph code)
Misc-Fixed-Medium-R-Normal--20-200-75-75-C-100-IS010646-1 (#x23)
Character code properties are not shown: customize what to show
```

```
category: misc-mixed graphical characters 23 (ISO646)
font-family: #x23
```

```
display: by this font (glyph code)
Misc-Fixed-Medium-R-Normal--20-200-75-75-C-100-IS010646
```

```
Character code properties are not shown: customize what to show
```

```
font-family: #x23 (Latin 1; Japanese roman)
font-style: normal
font-weight: normal
font-variant: auto-composed
```

באג יחידה

האווירה, התחרות והביקורת העצמית. למה נקודת פתיחה שוויונית לא מספיקה לצעירות במסלול ההכשרה היוקרתית ליחידות הטכנולוגיה

21

הנשים
שמסנות
את
ההייטק

נסלול היעלמותן של הנזותכנות מצוה"ל

נשים מתחילות את קורס התכנות היוקרתי של צה"ל עם ציונים דומים לגברים, אך מסיימות אותו בפער גדול מהם. ד"ר אפרת כהן-טואטי מהאוניברסיטה העברית שהתה שנה וחצי במחיצת החניכים והחניכות כדי להבין מדוע, ומה קורה כאשר יש רוב נשי בקורס

מאת רותי לוי

צה"ל פרשו בהיקפים של 9%, 12% ואף 14% במחזוריים מסוימים.

נשים חזקות יותר ביחד

אלא שאז קרה דבר משונה שגם ותיקי בסמ"ח לא זוכרים כמותו - מחזור הכשרה שבו היו יותר נשים מגברים. וזה לא קרה רק פעם אחת, אלא בשני מחזוריים מקבילים. פערי הציונים בין גברים לנשים בנקודת הסיום של הקורס נותרו כשהיו, אך דבר אחד השתנה לחלוטין: שיעור הנטישה הכללי ירד בחדות (כ-4%), הנשים נשרו בשיעור מתון (7%) ואילו גברים לא נשרו כלל. כיצד נשים עם נתוני פתיחה דומים צוברות פערים מול גברים במהלך הלימודים? והאם ייתכן שרוב נשי בקורס מגדיל את כושר ההישרדות שלהן?

לצה"ל יש אינטרס מובהק להבין את העיוותים האלה. המשאבים המושקעים במיון ובהכשרת החיילים הללו עצומים. בקורסים יש מספר מוגבל של מקומות, והבוגרים שלהם אמורים לאייש תקנים פתוחים במדורים השונים בצבא. בשעה שמרבית המחקרים בוחנים מדוע נשים לא מגיעות לתחום הטכנולוגיה, עבודת המחקר של כהן-טואטי בוחנת את הנשים <<

בכיתות ובמד"סים (אימון גופני), באירועי גיבוש ובטקס הסיום. התיאור הזה מיום הספורט מהדהד כששומעים את הממצאים של המחקר הסוציולוגי שלה. אך לטענתה, דבר לא הכין אותה להפתעה הגדולה שחשה כאשר קיבלה את ציוני בחינות הסיום של החניכים. "הרצתי את המבחנים הסטטיסטיים על הנתונים שוב ושוב, ושלחתי אותם גם לד"ר לסטטיסטיקה", היא אומרת.

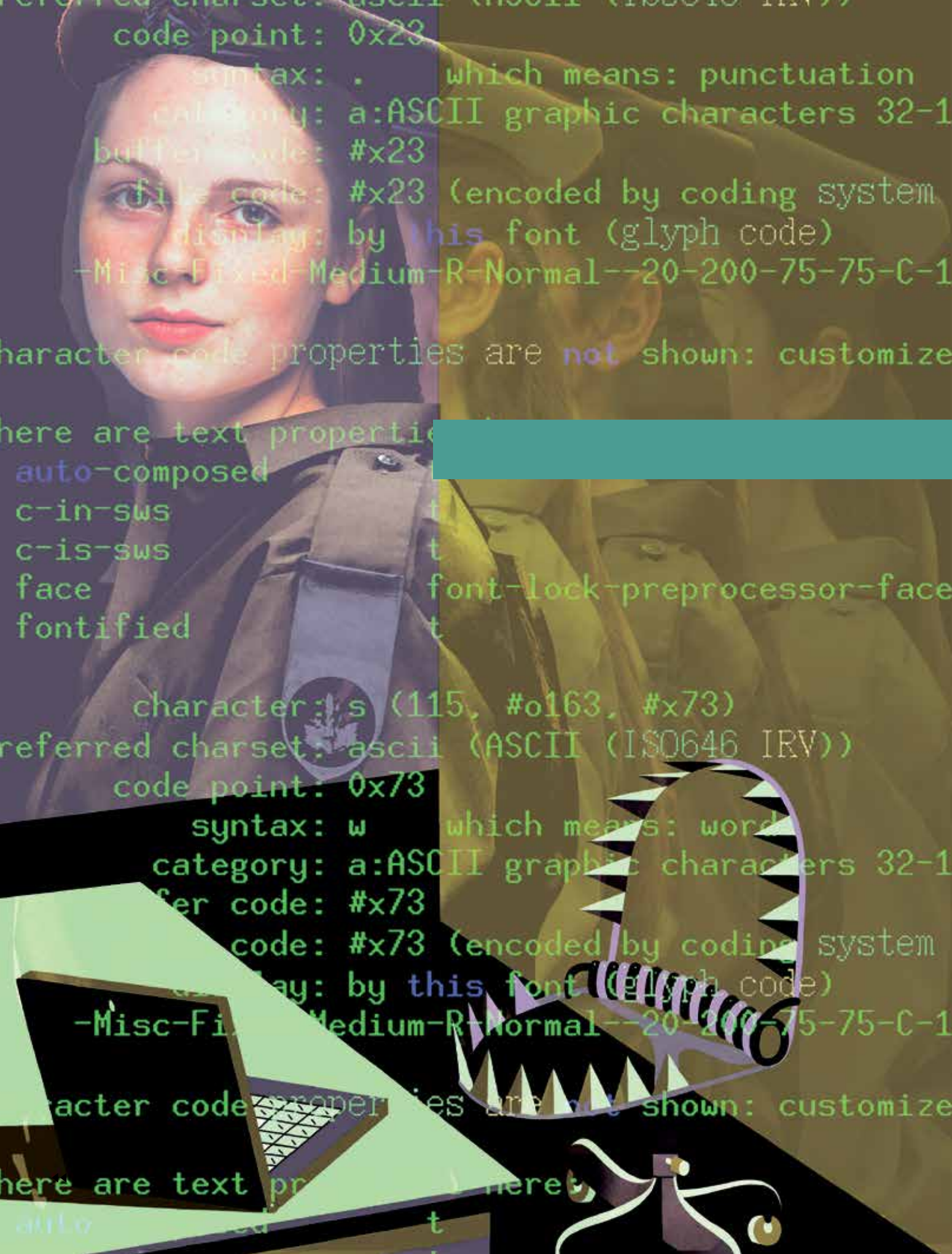
התוצאות הראו כי בעוד ששתי הקבוצות מתחילות את ההכשרה עם ציונים דומים, הן מסיימות אותה בפער גדול - הגברים פשוט מקבלים ציונים גבוהים יותר. ממצא נוסף הראה כי שיעור הנשירה של נשים במהלך הקורס הוא עצום לעומת שיעור הנשירה בקרב הגברים.

קורס התכנות הוא "קורס הטיס" של אגף התקשוב, והתוצאות שקיבלה כהן-טואטי מפתיעות לנוכח העובדה שצה"ל עושה סינון קפדני של המתקבלים לקורס הזה, כך שרק המבריקים מצליחים לחצות את רף הקבלה. שיעור הנושרים הכללי מהקורס אינו גבוה במיוחד - כ-6.5%. לשם השוואה, מהחוגים למדעי המחשב באוניברסיטאות נושרים כ-26% מהתלמידים. ואולם הנשים בקורס התכנות של

ום הספורט הוא אחד מאירועי השיא של ההכשרה בבית הספר למקצועות המחשב (בסמ"ח) באגף התקשוב וההגנה בסייבר של צה"ל. זהו מופע של דגלים ודרבוקות, המנונים שנכתבים מראש ונציגים שנשלחים לייצג את קבוצתם במשחקי מחניים, כדורגל וכדורעף. הצבעים השונים על הכותפות של החניכים, המייחדים כל קורס, מקבלים חיים: האדומים נגד הצהובים, הכחולים נגד הירוקים. כשד"ר אפרת כהן-טואטי שאלה את אחת החניכות בקורס איך עבר יום הספורט, היא נענתה כך: "המפקדת אמרה 'כל הכבוד שניצחתם, וכל הכבוד שלא הפסדתם לקבוצה של בנות בקורס בודקי תוכנה'".

מי שאינו מכיר את עולם הטכנולוגיה, עלול לפספס את כוונתה של המפקדת. בעולם הפיתוח יש הייררכיה ברורה - המתכנתים ניצבים בראש, ואילו בודקי תוכנה נמצאים בתחתית. בעולם הספורט, המלה 'בנות' משמשת כתיאור גנאי ("אתה רץ כמו בת"). והחייב בין בנות לבין קורס בודקי תוכנה הוא עלבון המשלב בין שני העולמות.

כהן-טואטי ליוותה במשך שנה וחצי חניכים בקורסי התכנות של בסמ"ח. היא תיצפתה

preferred charset: ascii (ASCII (ISO646 IRV))
code point: 0x23

syntax: . which means: punctuation

category: a:ASCII graphic characters 32-127

buffer code: #x23

file code: #x23 (encoded by coding system)

display: by this font (glyph code)

-Misc-Fixed-Medium-R-Normal--20-200-75-75-C-1

character code properties are not shown: customize

here are text properties

auto-composed

c-in-sws

c-is-sws

face

fontified

character: s (115, #o163, #x73)

preferred charset: ascii (ASCII (ISO646 IRV))

code point: 0x73

syntax: w which means: word

category: a:ASCII graphic characters 32-127

buffer code: #x73

file code: #x73 (encoded by coding system)

display: by this font (glyph code)

-Misc-Fixed-Medium-R-Normal--20-200-75-75-C-1

character code properties are not shown: customize

here are text properties

auto

אפרת כהן טואטי:
 "מה שמפריע לנשים זה לא שיש הרבה גברים בקורס, אלא שיש מעט נשים לדבר איתן ולפתח איתן חברויות, הן מחזיקות אחת את השנייה וכאשר הן רוב, יותר מגיעות לנקודת הסייום"

צילום: מגד גוזני

ועל התפקידים השונים שמקבלים החניכים בקורס, והם יוצרים הייררכיה מקצועית בין החניכים. באופן אירוני, מושג המפתח שמגדיר את חלוקת התפקידים לפי הישגים נקרא MAN. בטבלה שתלויה על לוח המודעות במסדרון מחולקים החניכים לצוותים לצורך תרגולים, וכל חניך מקבל את תפקידו בצוות, בהתאם לרמתו המקצועית שמסומנת לפי MAN 1 ועד MAN 6. למעשה, כל הטרמינולוגיה בקורס היא של הישגיות ותחרות. התרגילים שבהם החניכים עובדים באופן אינדיבידואלי מול מחשב מכונים "תרגילי ריצה", ומצבי המבחן המרכזיים בקורס מכונים "מבחני מדרגה" - לתיאור עלייה בדרגות הקושי והמורכבות. מי שמסיים מהר יותר את התרגיל או את מצב המבחן נחשב מקצועי יותר, ונשים נרתעות מסביבה כזאת, אומרת כהן טואטי. "החניכים מקבלים לכל אורך הדרך סימון של מיהם החזקים ומיהם החלשים. אחת הנערות סיפרה שמותר לדבר אם סיימת לפתור את התרגיל, או הבנים מתחילים לדבר, והם אומרים שהם כבר סיימו אתמול".

הגברים שליוותה כהן טואטי בקורסים תוארו כקולניים, כאלה שמתפארים בהישגים שלהם בקול רם, ואילו הנשים חוששות לשתף כשהן מצליחות, כדי לא להתרברב. "לבנים יותר קל להגיד 'עקפתי אותך, יואו אני גאון, מי קיבל ציון יותר טוב?' הם מחפשים השוואה", מספרת ליאור, חניכה בקורס. "אנחנו הבנות מדברות בינינו על הציונים, אך יותר בקטע של התחשבות... זה לא יפה להשוויץ כלפי מי שלא מצליח, זה מלחיץ אנשים".

הימנעות מלדבר על ההישגים שלהן מונעת את חשיפתן המקצועית לסביבה, ומקשה עליהן לבלוט. מפעם לפעם, חברות אמיצה גורמת להן להיאבק על הדימוי שנוצר להן כקבוצה חלשה: "חברה שלי קיבלה ציון גבוה, היא לא לא"

הטכנולוגיים של הדיון. המחקר הזה תופס אותן בנקודת ההתחלה, ובדקה מה גורם להן להישאר מיעוט במערכת הטכנולוגית הצבאית".

"יואו אני גאון"

מתכנתים בהייטק, וגם בצה"ל, עובדים בקבוצות עם מטרה משותפת. הצלחות וכישלונות נחווים ביחד, ולכל אחד יש תפקיד חשוב בצוות. ואולם חלקו הראשון של קורס התכנות בבסמ"ח דומה יותר לבית הספר, והוא מדרג ללא הרף את החניכים כפרטים על עקומה של ציונים. הסביבה שנוצרת היא תחרותית, ובהכללה - גורמת לגברים לבלוט ולנשים לנבול. לצינונים יש השפעה גדולה על חלוקת העבודה

► המעטות שבחרו והצליחו להגיע להכשרה טכנולוגית בצה"ל, ובכך היו חריגות בהשוואה למרבית בנות גילן (שיעור החיילות המשרתות בתפקידי פיתוח בצה"ל הוא 17%; ר"ל). המחקר הזה ייחודי מאחר שהוא מנתח מקרי הצלחה בזמן אמת, ובשדה מחקר שחוקרים מעטים מצליחים לקבל גישה אליו. את עבודת המחקר היא הגישה לצורך קבלת דוקטורט באוניברסיטה העברית, והיא נעשתה בהדרכתן של פרופ' עדנה לומסקי פדר ופרופ' מיכל פרנקל.

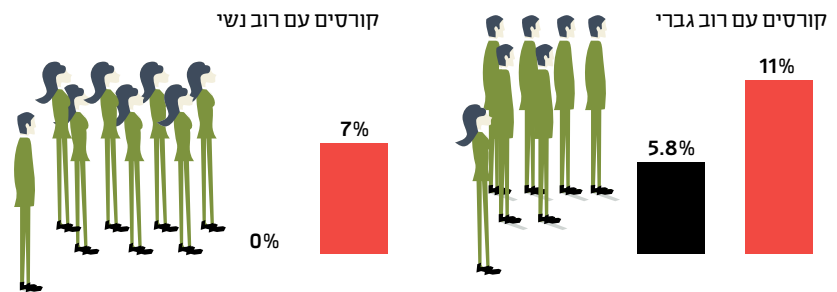
כהן טואטי בוחנת כיצד מכנה תוכנית הלימודים ומהלכה מקשים על נשים, ובאיזה אופן האינטראקציות בכיתה ומחוצה לה - המתקיימות בין חניכים לבין עצמם, וביניהם לבין המדריכים בהכשרה הצה"לית - יוצרות יחסי כוח מגדריים.

לנושא המחקר הגיעה כהן טואטי, כיום הבעלים של חברת קוגניטיב לייצור ארגוני, לאחר שעבדה כאורחית במחלקת ההדרכה של ורוע היבשה בצה"ל. "הייתי בצוות שעבד על אפיון, פיתוח ותהליכי קליטה והטמעה של אמצעי לחימה חדשים בצה"ל", היא אומרת ל-TheMarker Women. "הבחנתי לאורך השנים כי הרוב המוחלט של הנוכחים בדיונים הם גברים, בעוד שאני ונשים אחרות היינו שם במסגרת תפקידים ששים מובהקים, כמו הדרכה ומשאבי אנוש. אמרו לי שבתפקידי אפיון אמצעי לחימה צריך 'לחול מתחת לגדרות התיל', כלומר שנוחץ ניסיון מבצעי לשם כך, אבל זה הסביר רק חלק מהמחסור. השאלה שנותרה ללא הסבר היא מדוע נשים לא יושבות ומשתתפות בהיבטים

שיעורי העזיבה של נשים וגברים מקורסי התכנות בצה"ל

לפי האיזון המגדרי בתחילת הקורס

- שיעור העזיבות בקרב גברים
- שיעור העזיבות בקרב נשים

* בקורסים עם רוב גברי השתתפו 430 חניכים (4 מחזורים), בקורסים עם רוב נשי השתתפו 228 חניכים (2 מחזורים) מקור: אפרת כהן טואטי, האוניברסיטה העברית

צילום: גטי אימג'ס

מקבלים עם תחילת המסלול בצה"ל, ובחלופות שהם מאמינים שעומדים לרשותם במקרה של כישלון. "יש הבדל משמעותי בנרטיבים שגברים ונשים מגבשים לעצמם בתחילת הקורס", אומרת כהן-טואטי. "אצל גברים האתוס משתנה, ושירות כמתכנת כבר נתפש יוקרתי לא פחות משירות קרבי. אצל נשים זו עדיין בחירה שאינה סטנדרטית, ושנתפשת כהולכת נגד הזרם, החברות שלהן לא מבינות אותן, הן אומרות להן 'בשביל מה להקדיש שש שנים לצבא? זה מלא זמן. כשאני כבר אהיה אחרי טיול, אלמד פסיכולוגיה - את עוד תהיי בצבא'.

"זוה קשור גם בתסריטים החלופיים שהן מייצרות לעצמן במהלך ההכשרה. כדי לברוח מהתחרות הן אומרות לעצמן: 'אוקיי, אני בקד"צ, ואם אני נופלת מהקורס יש לי הרבה אופציות - אני אהיה מש"קית ת"ש או מש"קית חינוך - הכל פתוח בפני'. אצל הגברים זה לא ככה, עקב הפרופיל הרפואי הנמוך של חלקם, כשמדברים איתם הם חושבים שאם הם נופלים מהקורס הם עשויים לסיים כנהגים או עובדי רס"ר. הצורך שלהם לשרוד את הקורס הוא משמעותי יותר", היא מוסיפה.

מי מבקשת את המגב?

נחזור ליום הספורט - האירוע שבו ההפרדה בין גברים לנשים ויצירת ההיררכיה המגדרית הגיעו לשיאן. חניכה בשם קרן סיפרה במהלך ראיון שנערך בסוף הקורס כי "כל הקורס רצה לנצח, או האחראים לצוות ספורט (מקרב החניכים) אמרו שכדורגל זה רק הבנים. במחניים הסגל קבע צעריכות להיות חמש בנות, אבל

למשמעויות של השפעת הידע שנלמד בכיתה על ידע אחר, חדש, ומקושרות בעיקר לגברים. בקורס התכנות הן מקושרות לחוכמה, מהירות, יצירתיות וניסיון לקדם את הכיתה.

כהן-טואטי סבורה כי המבנה הפדגוגי של הקורס אינו מעניק שוויון הזדמנויות לשני המינים מאחר שהוא מותאם הרבה יותר לדרכי הלימוד המועדפות על גברים. חלקו השני של הקורס דווקא מותאם לדרך שבה נשים מתעניינות, חושבות ולומדות - עם הסברים תיאורטיים; חיבור למציאות; פחות התבססות על שינוי; עבודת צוות על פרויקטים; והיכרות בין-אישית מעמיקה של הסגל עם החניכים והחניכות. ואולם הפדגוגיה הזאת מיושמת בשלב מאוחר מדי עבור נשים, מאחר שמרבית ההדחות מבוצעות עד הסיום של החלק הראשון. "יש בדיקות שמראות שבמכוני מיון הבחירה להציב מבחן מתמטי לפני מבחן מילולי משנה לגמרי את הציונים של הנשים", אומרת כהן-טואטי. "הן מתחילות חסרות ביטחון, ואם רק יהפכו את הסדר או ייצרו עבורן חוויית הצלחה - התוצאה תשתנה. באוניברסיטת סטנפורד הצליחו להקפיץ את שיעור הסטודנטיות בחוג למדעי המחשב ל-30% על ידי שינוי קטן יחסית - הם פיתחו קורס מבוא לחסרי ניסיון, ששם דגש על למידה משותפת. השינויים האלה יכולים להקטין את שיעור הנטישה של נשים".

ללכת נגד הזרם

חלק מההסבר לשיעורי הנטישה של נשים קשור בתמיכה החברתית שנשים וגברים

► סיפרה את זה, מספרת חניכה בשם קרן. "אני הלכתי להתגאות בשבילה. זה כזה משחק, כל הבנים מתגאים, ויש אחת מאוד שקטה ואף אחד לא יודע אם היא טובה או לא. ככת, הרגשתי שאני חייבת לפרסם את זה"

יהונתן, המדריך בקורס, מספק לכהן-טואטי את נקודת המבט שלו על הדינמיקות החברתיות בקורס: "יש הרבה אנשים תחרותיים, אך אני חושב שההנעה של הבנות מגיעה ממקום פחות תחרותי, ויותר ממקום של פיתוח אישי. אם הן מערערות על ציון - זה כי הן רוצות לדעת למה, ואיפה הן טעו".

שאלות ש"מקדמות את הכיתה"

ואולם השחיקה המהירה יותר של נשים לא נובעת רק מהאווירה התחרותית בקורס, אלא גם מהבדלים אובייקטיביים ומהותיים של ידע קודם. מבין 34 המרואיינים של כהן-טואטי מקרב החניכים - לשליש מהנשים היה רקע קודם, לעומת 100% מהגברים. "לבנים זה יושב בראש, האלגוריתמיקה, הלוגיקה, איך לחשוב", מספרת הדס, חניכה בקורס על תחושתיה בנוגע לפערים ברקע הקודם.

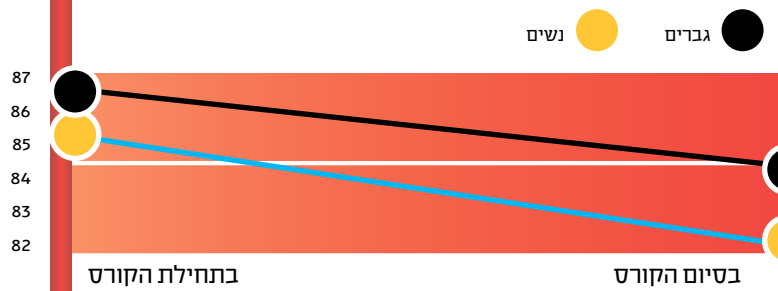
קורס התכנות בבסמ"ח מתקיים במתכונת של קד"צ (קדם צבאי, שאינו נספר במניין ימי השירות). הקורס נמשך כחצי שנה (25 שבועות) ומערכת הלימודים שלו תובענית ואינטנסיבית. הלימודים מתחילים ב-8:00 ונמשכים עד 21:00. חלק מהחניכים ממשיכים ללמוד עד 23:00 כדי לצלוח את הבחינות שמתקיימות שלוש פעמים בשבוע. אף שהמחצית הראשונה של ההכשרה (שלב א') אמורה לבצע יישור קו בין החניכים, בפועל הקצב המהיר של הקורס והעומס הרב מקשים מאוד על החניכים חסרי הידע הקודם, ויוצרים מעמדות מקצועיים בקורס.

דרך נוספת שבה יחסי הכוחות המגדריים מובנים היא האופן שבו נשאלות השאלות בכיתה. תמו, שהודחה במהלך הקורס, מבחינה בין סוגי שאלות לפי מגדר: "את נמדדת בכמה שאלות את שואלת בכיתה ומה התפילה לגביך. מי ששואלת שאלות הבנה זה אומר שקשה לה יותר, והיא נתפשת כלא מספיק חכמה ולא מבינה. מי שחושב קדימה, שואל אם זה יכול להוביל למשהו אחר (ונתפש כחכם)".

בספרות המקצועית, "שאלות הבנה" הן שאלות של עומק, והן רווחות יותר אצל נשים. ואולם בקורס התכנות הצה"לי הן מפורשות באופן שלילי - ככאלה שמעכבות את הכיתה. "שאלות מקדמות", לעומת זאת, מתייחסות

דומות בנקודת הפתיחה – חלשות בקו הסיים

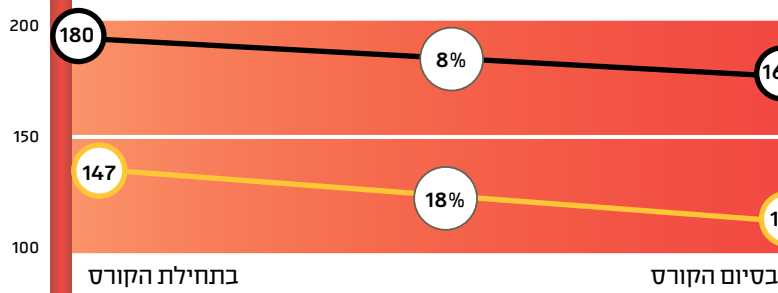
המחשה גרפית של התרחבות הפערים בציוני גברים ונשים בקורס התכנות*

*הפער בציונים אינו מובהק סטטיסטית במבחני הכניסה, אך מובהק במבחני הסיים

הסיכוי שאישה תודח מקורס תכנות: פי שניים מגבר

חניכים שהתחילו וסיימו את קורס התכנות באגף התקשוב של צה"ל*

מקור: אפרת כהן טואטי, האוניברסיטה העברית

*במשך שישה מחזורי הכשרה בין 2011-2013

- אבל מתברר שבמקומות מסוימים זה לא מספיק, ואפילו דוחק את הנשים הצידה. במקרים כאלה נדרשות פרקטיקות שאינן ניטרליות למגדר, אלא מועדפות על ידי נשים, ושייצרו להן סביבת לימוד נוחה. מה גם שראינו שהפרקטיקות האלה, כמו רוב נשי, גם תורמות להצלחתם של גברים. מה שבעיקר מפריע לנשים זה לא שיש הרבה גברים בקורס, אלא שיש מעט נשים לדבר איתן ולפתח איתן חברויות, הן מחזיקות אחת את השנייה".

מדובר צה"ל נמסר: "בצה"ל משרתים נשים וגברים זה לצד זה מכוח החוק. השיבוץ בצה"ל מבוצע על פי צורך - צרכי צה"ל ויכולות הפרט, ולא לפי מגדר. צה"ל דוגל בשוויון הזדמנויות לכלל המגדרים והמגזרים, לצד מצויינות אישית ומקצועיות. "המחקר בוצע לפני כמה שנים בידיעת כסמ"ח מתוך מטרה לאפשר למידה ושיפור מתמיד. המחקר הוצג לכסמ"ח לפני ימים ספורים ושמחנו להיווכח כי התובנות הרלוונטיות טופלו וכי תובנות נוספות מצויות בתהליכי הטמעה. "כיום, בבית ספר למקצועות המחשב (כסמ"ח), נשים מהוות כמחצית מסגל הפיקוד ובכלל הקורסים המקצועיים מתקיים שילוב מוצלח של גברים ונשים. לראייה, בקורס התכנות הקרוב עתידות להשתתף למעלה מ-50% נשים, כחלק ממגמה להגדלת שיעור הנשים המשתתפות בקורסים הטכנולוגיים, שהתעצמה בשנים האחרונות. מסיימי הקורס משתבצים בתפקידים יוקרתיים, לרבות ביחידת מצפ"ן, המהווה את בית התוכנה העיקרי של צה"ל, בה מהוות הנשים כמחצית מתפקידי הקצונה הבכירים בדרג הסא"ל. "תהליכי המיון לכסמ"ח מתעדכנים ומשתפרים תדיר ורף הכניסה עלה על מנת לקבל את המועמדים המתאימים ביותר להכשרה, ללא הבדל מגדרי ומתוך מחוייבות למצויינות. מבחני הכניסה לקורסי כסמ"ח בודקים פוטנציאל בלבד, ללא קשר לידע מוקדם ומאפשרים למועמדים ללא רקע טכנולוגי להתקבל ולממש את הפוטנציאל האישי שקיים בהם. באופן עקבי, כסמ"ח מעדכן את שיטות הלמידה שבו למתקדמות ביותר, כאשר בשנה האחרונה החלו ליישם שיטת תמונת המצב, תוך הצבת יעדי התקדמות אישית, לצד הפחתת השימוש בציונים כמותיים. שיטה זו מבוצעת לצד שיטות למידה מותאמות אישית, כגון: למידה עצמאית, למידה בצוות או שיעורים בקבוצות קטנות. כל אלה תרמו לצמצום אחוזי הנשה "לאור התקדמות הטכנולוגיה ועליית הרמה הנדרשת מהמשרתים באגף, בוגרי קורס התכנות נדרשים לרף מקצועי גבוה במיוחד, עבודה בתנאי לחץ ויכולות אישיות גבוהות והכשרת החיילים מכוונת לעבר יעדים אלה".

ruti.levy@themarket.com

בתיכון. הגברים מעדיפים, ומיישמים בפועל, הפרדה מגדרית, אך כאשר קבוצת חניכות פנתה לסגל כדי להציע מד"סים נפרדים - היא נענתה בסירוב.

זה לא המקום היחיד שבו הגברים קבעו את החוקים. תורנויות ניקיון ניתנות כמטלה שוויונית הדורשת השתתפות של שני המינים. ואולם בניגוד למשימות הלימודיות בקורס, שמוערכות באופן מתמיד ומשפיעות על ההישארות בקורס, התורנויות הן וולונטריות, אינן מנוהלות על ידי הסגל ואינן זוכות להערכה - ולכן הגברים נמנעים מהן.

"יש תורנות ניקיון גדולה אחת לשבוע, ותורנות ניקיון של השירותים והכיתות אחת ליום. זה אמור להתחלק בין כולם", מספרת החניכה אביב כהן טואטי. "הבנים מתעצלים, לא עושים שום דבר, יושבים ומחכים". ויהונתן לא המדריך מאשש: "יש אחוז גדול יותר של בנים שלא תורמים הרבה לתורנות, אבל זה לא שרק בנות מנקות", ומוסיף מיד: "אך לעתים זה יותר בנות. רואים את לפי מי שבא לבקש מגב - הכיתה מלאה בנים, והבת באה לבקש".

"ההכשרה בקורס היתה שוויונית", אומרת כהן טואטי. "זהו פמיניזם ליברלי במלואו הדרו

"הנשים מייצרות לעצמן תסריטים חלופיים במהלך ההכשרה. הן אומרות: 'אם אני נופלת מהקורס אהיה מש"קית ת"ש'. הגברים חושבים שאם ייפלו מהקורס הם יסיימו כנהגים או עובדי רס"ר"

ככדורעף לא היה חוק כזה - וכשבנות רצו להיכנס, הצוות אמר 'לא! תכניסו רק בנים, זה מרגיש לא פייר. ביקשנו לתת צ'אנס אבל אמרו לנו שזה משיקול מקצועי".

שיעורי הספורט המשותפים לגברים ונשים הם יוצאי דופן ופורצי דרך, לאור מסורת ההפרדה בין גברים לנשים בשיעורי הספורט בבית הספר ובספורט הצבאי. ואולם מתברר שהנשים בקורס התכנות לא כל כך נהנות מהשיעורים המשותפים. "אף שרקדתי המון, והייתי משחקת כדורסל, הבנים לא נותנים להשתלב", מספרת נועה, שלפני הגעתה לקורס היתה רקדנית מחול בסטודיו נחשב. "הבנים משתלטים על הכדור, הבנות יושבות בצד, וזה לא שהם ספורטיביים מהבנות, אני לא מרגישה שאני פחות טובה מהם... אבל בספורט אני צריכה להוכיח את עצמי", סיפרה אירית, שהיתה בקבוצת כדורעף